

СИН СВОГО НАРОДУ

ДО 60-РІЧЧЯ ОЛЕКСАНДРА ГАВРИЛЮКА

Олександр Гаврилюк при-
йшов у літературу в суворі
20-ті роки, коли західноук-
раїнські землі перебували
під гнітом шляхетської Поль-
щі, керованої реакційним
урядом Пілсудського. І його
художнє слово на захист
людської гідності та ідей со-
ціалізму, підсилене прикла-
дом особистого діяння пись-
менника-комуніста, має ту
переконливість щирості і
правди, яка нікого не зали-
шає байдужим.

О. Гаврилюка називають
західноукраїнським Юліусом
Фучіком. Але мало хто знає,
що саме він — попередник
чеха в розробці «концтабір-
ної» теми. О. Гаврилюк зали-
шив перше в українській лі-
тературі художнє свідчення
про фашистські методи кату-
вання, про знищення людини
і про опір фашизму в катів-
нях.

О. Гаврилюк щасливо по-
єднував граничну цільність і
монолітність з рідкісною ці-
леспрямованістю. Письмен-
ник над усе любив свою рід-
ну землю, свій народ. Послі-
довно спрямований у майбут-
нє, відданий справі соціаліз-
му, він сміливо кидався у вир
революційної боротьби, що-
раз гартуючись і мужніючи
для наступних випробувань.
Про свій героїзм він ніколи,
мабуть, і не думав. Боріння
було органічною потребою
цієї людини, її насагою і
сепсом його буття.

Сільський юнак із Заболот-
тя, інтелігент першого ряду,
О. Гаврилюк не цурався сво-
го селянського коріння, від-
чуваючи завжди нерозривний
зв'язок з народом, прямий
обов'язок служити йому.

Олександр Якимович Гав-
рилюк був революціонером-
професіоналом, що вів під-
пільну роботу в умовах пан-
ської Польщі, був партійним
діячем, агітатором, публіцис-
том і письменником. І все це
вміщується у вузькій рамці
дат — 1911—1941 роки. А
коли видалити з 30-літнього
життя письменника роки,
проведені в неволі — в ка-
тіннях, тюремних карцерах,
білопольському концентра-
ційному таборі Береза Кар-
тузька, — то стають ясними
масштаби виняткової життє-
вої і творчої енергії цієї лю-
дини. То було горіння, що не
вимірюється ординарними
нормами людського існуван-

Розквіт духовної сили се-
лянського хлопця, формуван-
ня його поглядів на життя та
обов'язки людини являють
собою історію повчальну і
типову для нашого віку. Вод-
ночас коло питань, що хви-
люють О. Гаврилюка, і ху-
дожній спосіб їх виявлення
містять у собі чимало різко
індивідуального, своєрідного.

Автобіографізм органічно
увійшов як у зміст, так і у
форму його творів. Риси лю-
дини із досить сформованими
поглядами на життя і мис-
тецтво виявилися одразу ж,
як тільки О. Гаврилюк у 18-
річному віці виступив із пер-
шим оповіданням «Прощай-
те». Творчий заспів визначив
і основну тему, що відпові-
дала героїчному часові, —
тему подвигу. Вона дослід-
жується через аналіз внут-
рішнього світу революціоне-
ра. Цим шляхом у літературу
20-х років було внесено сві-
жий зміст, народжений до-
бою революційних битв.

Але найкраще мовою своєї
епoxy він говорить у «березь-
кому циклі» творів, що скла-
дається з вірша «Береза»,
поєми «Пісня з Берези» і по-
вісті «Береза», присвячених
антифашистській темі. У
центрі цих творів — психо-
логія боротьби, психологія
опору, розвинута в темі геро-
їчного подвигу. Не випадко-
во рух народів Європи проти
імпералізму був пізніше на-
званий рухом Опору. Надзви-
чайно приваблива у повісті
постать головного героя —
борця за характером, пись-
менника за покликанням. По-
го багатий і розмаїтий внут-
рішній світ, високі моральні
принципи, естетичні уподо-
бання знайшли своєрідний
вияв у художньо тонко ін-
терпретованій психології опо-
ру, що індивідуалізує харак-
тер. Неповторність повісті
«Береза», до якої дуже
близьким є «Репортаж, писа-
ний під шибеницею» Юліуса
Фучіка, створений чесним
письменником кількома рока-
ми пізніше, полягає в особли-
вій актуальності звучання. З
ідеологічної боротьби, що за-
гострюється з кожним роком,
свою роль відіграє і твор-
чість Олександра Гаврилюка
й особистий подвиг автора
«Берези».

В. САЕНКО.

Викладач кафедри укра-
їнської літератури Оде-
ського університету.